

MOKINIŲ PAŽANGOS IR PASIEKIMŲ VERTINIMO TVARKOS APRAŠAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Vilniaus Filaretų pradinės mokyklos mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas) reglamentuoja mokinių mokymosi pažangos ir pasiekimų vertinimą, įsivertinimą, tėvų (globėjų, rūpintojų) informavimą apie mokinių mokymosi sėkmingumą ir pažangą.
2. Tvarkos apraše aptariami vertinimo tikslai ir uždaviniai, nuostatos ir principai, vertinimas ugdymo procese ir baigus programą.
3. Tvarkos aprašas parengtas vadovaujantis Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. balandžio 20 d. V-570, Nuosekliojo mokymosi pagal bendrojo ugdymo programos tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 5 d. ISAK-556 (galiojanti suvestinė redakcija nuo 2024 spalio 11 d.), Mokinių, kurie mokosi pagal bendrojo ugdymo programas, mokymosi pasiekimų vertinimo ir vertinimo rezultatų panaudojimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2023 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. V-1125.
4. Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, pažangos ir pasiekimų vertinimas organizuojamas vadovaujantis Vilniaus Filaretų pradinės mokyklos „Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, pažangos ir pasiekimų vertinimo tvarkos aprašu“. Šiame Tvarkos apraše nustatytos nuostatos SUP mokiniams taikomos tiek, kiek jų nereglamentuoja minėtas tvarkos aprašas.
5. Kompetencijos – asmens ugdymo(si) Bendrosiomis programomis rezultatai, rodantys nuosekliai įgyjamą dvasinę, kognityvinę ir fizinę brandą. Kiekviena kompetencija apibrėžiama atsižvelgiant į jos specifiką ir savitumą. Kompetencijos ugdomos visų Bendrųjų programų turiniu.
6. Bendrųjų programų turiniu ugdomos šios kompetencijos: komunikavimo, kultūrinė, kūrybiškumo, pažinimo, pilietiškumo, skaitmeninė ir socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos. Visos kompetencijos tarpusavyje susijusios, jos ugdomos integraliai, tik intensyvumas priklauso nuo dalyko specifikos.
7. Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimu siekiama:
 - 7.1. mokiniams: teikti grįžtamojo ryšio informaciją apie jų pasiekimus ir pažangą; sukurti sąlygas analizuoti savo mokymąsi ir priimti sprendimus dėl tolesnio mokymosi;
 - 7.2. mokytojams: suprasti, fiksuoti ir įvertinti mokinio įgytus pasiekimus ir patvirtinti bendrojoje programoje aprašytą pasiekimų lygį; priimti pagrįstus sprendimus tolimesniam ugdymui planuoti ir tobulinti; kurti palankią ugdymo aplinką, atsižvelgiant į kintančius mokinių poreikius, ir tikslingai panaudoti informaciją apie mokinio pasiekimus ir daromą pažangą, bendradarbiaujant su šeima, kitais ugdymo proceso dalyviais;
 - 7.3. vaiko atstovams pagal įstatymą: sužinoti, kokią pažangą daro jų vaikas; gauti informacijos apie jo pasiekimų lygį ir tai, kaip padėti jam mokytis;
8. Įgyvendinant bendrąsias programas, naudojami šie vertinimo būdai:
 - 8.1. **Įsivertinimas** – paties mokinio mokymosi proceso, mokymosi pasiekimų ir pažangos stebėjimas, vertinimas ir apmąstymas, numatant tolesnius savo mokymosi žingsnius.
 - 8.2. **Formuojamasis vertinimas** – mokinio pažangos skatinimui, stebėjimui ir vertinimui ugdymo procese teikiamas grįžtamas ryšys, padedantis mokiniui gerinti mokymąsi, nukreipiantis, ką dar reikia išmokti, leidžiantis mokytojui pasirinkti veiksmingiausias

ugdymo metodus, siekiant kuo geresnių rezultatų. Viena iš formuojamojo vertinimo dalių yra esamos situacijos įvertinimas, kuris padeda mokytojui suprasti, ką mokiniai jau moka ir geba, kaip toliau planuoti ugdymą. Formuojamasis vertinimas nesiejamas su pažymiu, jis teikia duomenis, kurių pagrindu mokytojas mokiniui teikia kokybinį grįžtamąjį ryšį apie tolesnius jo mokymosi žingsnius.

- 8.3. **Apibendrinamasis vertinimas** – juo patvirtinami mokinio pasiekimai, baigus temą, skyrį, kursą, modulį, programą. Pagal poreikį taip pat galima taikyti tarpinį vertinimą. Pradiniame ugdyme apibendrinamasis vertinimas sukuria sąlygas konstruktyviai kelti ugdymo tikslus ir pa(s)rinkti tinkamus mokymo ir mokymosi būdus, pateikti pasiekimų įrodymus mokiniui, vaiko atstovams pagal įstatymą, mokytojams.
9. Vertinimo nuostatos:
 - 9.1. mokinių pasiekimai vertinami, naudojantis bendrosiose programose įvardytais pasiekimais ir pasiekimų lygių aprašymais;
 - 9.2. vertinimas turi būti naudingas mokiniams; tokiu jis tampa, kai sukuria sąlygas individualiai pažangai;
 - 9.3. pereinama nuo visiems mokiniams vienodos prie suasmenintos vertinimo kultūros;
 - 9.4. individualiai pažangai skatinti, stebėti ir vertinti taikomas formuojamasis vertinimas; mokymosi pasiekimams įvertinti – apibendrinamasis vertinimas;
 - 9.5. vertinimas turėtų apimti bent kelis įrodymų šaltinius, įvairius vertinimo būdus, pasiekimų įrodymų kaupimą ir apibendrinimą;
 - 9.6. vertinimo rezultatų dalijamasis su vaiko atstovais pagal įstatymą turi tapti nuolatinio procesu, įtraukiančiu juos į mokinio mokymąsi;
 - 9.7. vertinimo procese svarbus mokinio dalyvavimas; mokinys įsivertina savo mokymosi procesą ir rezultatus.
10. Mokytojas, planuodamas bendrosios programos įgyvendinimą, pirmiausia numato, kokių ugdymo rezultatų siekia, kokių pasiekimų įrodymų reikės, norint įsitikinti, jog ugdymo tikslai yra pasiekti, kokiais metodais bus renkami įrodymai, kaip jie padės įvertinti mokinių pasiekimų lygį.
11. Vertinant mokinių pasiekimus, kaupiami mokinio pasiekimų įrodymai. Trimestro pabaigoje įrodymai apibendrinami.
12. Bendrojoje programoje išskirti **nepatenkinamas, slenkstinis, patenkinamas, pagrindinis ir aukštesnysis** lygiai. Mokinių pažangai ir pasiekimams fiksuoti bei vertinimo informacijai pateikti naudojami komentarai, mokinio pasiekimų segtuvai. Šiuos aplankus, mokytojo padedami, mokosi sudaryti patys mokiniai. Taip jie kartu mokosi įsivertinti pasiekimus.

II. VERTINIMO PLANAVIMAS

13. Mokinių ugdomosios veiklos įsivertinimo būdus bei priemones, vertinimo formas ir jų dermę, suteikiant mokiniams sąlygas prisiiimti atsakomybę ir patiems valdyti savo mokymąsi, pasirenka mokytojas.
14. Planuodamas ugdymo procesą, mokytojas planuoja ir vertinimą, siedamas jį su mokymosi uždaviniais, atsižvelgdamas į mokinių mokymosi patirtį, vertinimo kriterijus.
15. Apie mokymosi sėkmingumą mokinių tėvai (globėjai) informuojami el. dienyne TAMO.
16. Formuojamajame vertinime mokytojas stebi mokinių mokymąsi, jų bendradarbiavimą, įsitraukimą, pastangas, mokymosi būdus, sunkumus ir padeda suprasti mokiniui, kas jau išmoka, ko dar reikia mokytis, kaip įveikti sunkumus, kokie mokymosi būdai veiksmingi.
17. Kompetencijos, ypač nuostatų dėmuo, vertinamos ir įsivertinamos mokinių ir mokytojo sąveikoje, dialoguose, diskusijose, renkant ir kaupiant kokybinius kompetencijų įrodymus (mokinių darbai, įvertinimai, įsivertinimai, komentarai, refleksijos) mokinio pasiekimų segtuvuose.
18. Kognityvinių gebėjimų vertinimas (diagnostinio vertinimo užduotys, kontroliniai darbai, patikrinamieji testai ir kiti vertinimo darbai) vykdomas, taikant mokiniams iš anksto žinomus, su jais aptartus kriterijus.
19. Per dieną gali būti rašomas tik vienas patikrinamasis darbas (patikrinamuoju darbu nelaikoma apklausa raštu – testas, trunkantis 10-15 minučių per ugdomąją veiklą).
20. Patikrinamieji darbai negali būti rašomi pirmą dieną po ligos, atostogų ar šventinių dienų (jei jos nesutampa su savaitgalio).
21. Patikrinamajam darbui atlikti skiriama 1 kl. – 35 min., 2-4 kl. – 45 min. nepertraukiamo laiko.
22. Patikrinamųjų darbų ir kitus pasiekimus mokytojas el. dienyne TAMO įrašo **per 5 darbo dienas** nuo atsiskaitomojo darbo įvykdymo.
23. Mokinys dėl ligos ar kitos pateisinamos priežasties neatvykęs į patikrinamąjį darbą, turi atsiskaityti iki kito patikrinamojo darbo.

III. VERTINIMO INFORMACIJOS KAUPIMO BŪDAI

24. Informacija apie mokinių vertinimą kaupiama:
 - 24.1. elektroniniame dienyne;
 - 24.2. mokinio pasiekimų segtute;
25. Informacija apie mokinių pasiekimus fiksuojama:
 - 25.1. mokinių sąsiuvinuose ir pratybų sąsiuvinuose;
 - 25.2. patikrinamųjų testų/užduočių lapuose;
 - 25.3. mokymosi platformose (pvz. Eduka, Eduten).

IV. MOKINIŲ PAŽANGOS IR PASIEKIMŲ VERTINIMAS

26. Galutinį mokinio mokymosi įvertinimą lietuvių kalbai ir literatūrai, matematikai, visuomeniniam ugdymui ir gamtos mokslams, anglų/vokiečių, muzika, kalbai sudaro:

Vertinimo dalis	Galutinio įvertinimo procentinė dalis
Patikrinamieji mėnesio testai	40
Klasės darbas ir mokinio aktyvumas (kompetencijos)	40
Įgūdžius stiprinančių užduočių atlikimas (savarankiškas darbas)	20

27. Mokinio trimestro dalykų vertinimai nustatomi apibendrinant mokinio padarytą pažangą per

mokykloje nustatytą ugdymo laikotarpį. Vertinimo skalė:

Pasiekimų lygis	Apibūdinimas
Aukštesnysis	Mokinys nuosekliai demonstruoja puikius pasiekimus, savarankiškai taiko žinias naujose situacijose, kūrybiškai sprendžia problemas ir viršija numatytus lūkesčius.
Pagrindinis	Mokinys pasiekia daugumą ugdymo programoje numatytų rezultatų, geba savarankiškai taikyti žinias ir spręsti užduotis įprastose situacijose.
Patenkinamas	Mokinys pasiekia svarbiausius ugdymo programos rezultatus, tačiau taikant žinias ir gebėjimus kartais reikalinga mokytojo pagalba.
Slenkstinis	Mokinys pasiekia minimalius ugdymo programos reikalavimus, užduotis atlieka tik su pagalba arba daro daug klaidų
Nepatenkinamas	Mokinys nepasiekia minimalių ugdymo programos reikalavimų, negeba atlikti pagrindinių užduočių net padedamas.

28. Mokinio mokymosi pasiekimai ugdymo laikotarpio pabaigoje apibendrinami ir vertinimo rezultatas fiksuojamas aprašu:
 - 28.1. patenkinami įvertinimai – žymimi įrašais: „slenkstinis“, „patenkinamas“, „pagrindinis“, „aukštesnysis“, „padarė pažangą“, „atleista“ („atl“ – šis įvertinimas galimas, jei naujas mokinytis į mokyklą atvyko ugdymo laikotarpio pabaigoje ir nėra kaip jo įvertinti arba jei mokinytis buvo atleistas nuo mokomojo dalyko gydytojų sprendimu);
 - 28.2. nepatenkinami įvertinimai – žymimi įrašais: „nepatenkinamas“, „nepadarė pažangos“ („np“). Mokiniui, atvykusiam iš mokyklos, kurioje jo mokymosi pasiekimai buvo apibendrinami baigiantis trimestrai dalykų įvertinimai fiksuojami gavus tos mokyklos pažymą apie mokymosi pasiekimus.
29. Mokytojas planuoja mokinių ugdymosi pasiekimus ir vertinimą, remdamasis mokykloje priimtais susitarimais dėl ugdymo turinio planavimo ir pasiekimų vertinimo, atsižvelgdamas į klasės mokinių ugdymosi pasiekimus, poreikius ir galimybes.
30. Informacija apie mokymosi rezultatus (kontrolinių, testų ir kitų užduočių atlikimo) mokiniams ir tėvams (globėjams) teikiama komentarais, nurodant, kiek taškų iš kiek galimų surinkta, nurodomi konkretūs vaiko gebėjimai ir vyraujančios klaidos. Vertinimo lygiai komentuose nenurodomi.
31. Trimestro mokinių pasiekimai apibendrinami vertinant mokinio per mokykloje nustatytą ugdymo laikotarpį padarytą pažangą, orientuojantis į Bendrojoje programoje aprašytus mokinių pasiekimų lygių požymius ir įrašomi el. dienyne pasiekimų lygiai (slenkstinis, patenkinamas, pagrindinis, aukštesnysis).
32. Fizinio ugdymo veikloms vykstant baseine, ugdymosi pasiekimų lygis nustatomas atsižvelgiant į plaukimo trenerių pateiktus įvertinimus ir komentarus.
33. Mokiniai, kurie yra atvykę iš užsienio valstybių, nekalba lietuviškai ir nėra mokęsi lietuvių kalbos, pirmaisiais mokslo metais trimestrai ir metinis pasiekimų įvertinimas rašomas „padarė pažangą“ arba „nepadarė pažangos“.
34. Pradinio ugdymo programos baigiamosios klasės mokinytis, išskyrus besimokantį pagal pradinio ugdymo individualizuotą programą, turintis patenkinamus visų šios programos ugdymo plano dalykų metinius įvertinimus, laikomas baigusių pradinio ugdymo programą, įgijusių pradinį išsilavinimą ir teisę mokytis pagal pagrindinio ugdymo programą.
35. Besimokantis pagal pradinio ugdymo individualizuotą programą, laikomas baigusių pradinio ugdymo programą, įgijusių pradinį išsilavinimą ir teisę mokytis pagal pagrindinio ugdymo programą jeigu visų šios programos ugdymo plano dalykų metinius įvertinimus yra „padarė pažangą“.
36. Pradinio ugdymo programos baigiamosios klasės mokinytis, turintis bent vieno dalyko nepatenkinamą metinį (po papildomo darbo, jei buvo skirtas) įvertinimą paliekamas kartoti pradinio ugdymo programą baigiamojoje klasėje.

37. Vertinant mokinio patikrinamuosius darbus, vadovaujamas vertinimo skale:

Atitinka mokinio pasiekimų lygį	Teisingų atsakymų apimtis
Aukštesnysis lygis	85-100%
Pagrindinis lygis	65-84%
Patenkinamas lygis	45-64%
Slenkstinis lygis	35-44%
Nepatenkinamas lygis	0-34%

37. Mokomojo dalyko, turinčio 1 savaitinę ugdomąją veiklą, mokytojas el. dienyne fiksuoja vaiko pažangą/ūgtį mokamajame dalyke ne rečiau, kaip 2 kartus per mėnesį.

38. Mokomojo dalyko, turinčio 2 savaitines ugdomąsias veiklas, mokytojas el. dienyne fiksuoja vaiko pažangą/ūgtį mokamajame dalyke ne rečiau, kaip 3 kartus per mėnesį.

39. Mokomojo dalyko, turinčio 3-8 savaitines ugdomąsias veiklas, mokytojas savaites el. dienyne fiksuoja vaiko pažangą/ūgtį mokamajame dalyke ne rečiau, kaip 1 kartą per 1 savaitę.

40. Mokslo metų pabaigoje vyksta trišalis mokinio vedamas pokalbis su tėvais, kurio metu mokinys pristato mokinio pasiekimų segtuvą, svarbiausius rezultatus ir pasiekimus, kuriais didžiuojasi, kartu su tėvais suformuluoja tikslus artimiausiam laikotarpiui.

V BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo tvarka bendru sutarimu esant poreikiui gali būti koreguojama ir tobulinama.

Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, vertinimo ypatumai, vertinimo pritaikymas, individualios pažangos stebėsena ir kiti su specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių vertinimu susiję klausimai reglamentuojami atskiru Vilniaus Filaretų pradinės mokyklos "Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, pažangos ir pasiekimų vertinimo tvarkos aprašu".

Kompetencijos – asmens ugdymo(si) Bendrosiomis programomis rezultatai, rodantys nuosekliai įgyjamą dvasinę, kognityvinę ir fizinę brandą.

Visos kompetencijos tarpusavyje susijusios, jos ugdomos integraliai, tik intensyvumas priklauso nuo dalyko specifikos.

KOMPETENCIJŲ APRAŠAS

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

Noriai mokausi pažinti save ir pasaulį. Keliu klausimus, ieškau sprendimo būdų, argumentuoju savo pasirinkimą. Reflektuoju ką ir kaip mokiausi.

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

Pristatau save žodžiu bei kitomis priemonėmis, išklausu kitą. Moku bendrauti ir bendradarbiauti poroje ir grupėje. Rodau pagarbaus bendravimo pavyzdį kitiems.

SOCIALINĖ, EMOCINĖ IR SVEIKOS GYVENSENOS

Atpažįstu ir valdau emocijas, gerbiu ir rūpinuosi savimi, kitu ir supančia aplinka.

KŪRYBIŠKUMO KOMPETENCIJA

Atpažįstu problemas, jas tyrinėju, ieškau sprendimo būdų, veikiu, dalinuosi, vertinu savo ir kitų kūrybą.

PILietiškumo KOMPETENCIJA

Suvokiu save kaip Lietuvos pilietį, žinau savo teises ir pareigas, gerbiu save ir kitą, įsitraukiu į bendruomenės gyvenimą, prisidedu prie demokratinės valstybės kūrimo.

KULTŪRINĖ KOMPETENCIJA

Žinau savo tautos kultūrą, papročius, tradicijas. Suvokiu bei gerbiu žmonių kultūrų ir religijų įvairovę. Domiuosi ir pastebiu Lietuvos bei pasaulio kultūrų panašumus ir skirtumus. Dalyvauju kultūriniuose renginiuose.

SKAITMENINĖ KOMPETENCIJA

Naudoju skaitmenines priemones ir internetą, atsakingai, saugiai, etiškai kuru ir dalinuosi skaitmeniniu turiniu.

1. Pažinimo kompetencijos sandai:

- a. **dalyko žinios ir gebėjimai:** apibūdina dalykui būdingus pagrindinius objektus, reiškinius ir procesus; mokosi dalyko programoje nurodytų faktų ir sąvokų; tinkamai taiko taisykles, atlieka standartines procedūras ir algoritmus, jų taikymą iliustruoja pavyzdžiais;
- b. **kritinis mąstymas:** kvestionuoja, vertina ir pagrindžia idėjas, argumentus ir sprendimus; mąsto kritiškai, kai siūlo naujus mąstymo aspektus, variantus, atsižvelgia į dalykui būdingus susitarimus ir tuo būdu gauna kaip galima naudingesnes išvadas; atpažįsta ir vertina tą pačią informaciją, kuri skirtinguose kontekstuose reprezentuojama skirtingai;
- c. **problemų sprendimas:** kelia klausimus, išskiria spręstinas problemas ir pokyčių reikalaujančias sritis, vertina įvairias pokyčių alternatyvas, jų moralines, socialines, ekonomines ir ekologines pasekmes. Problemas formuluoja ir sprendžia naudodamasis kompiuterine technika ar kitais būdais. Kuria pridėtinę vertę, vertina situaciją, kaupia resursus. Suvokia pridėtinės vertės kūrimo ir naudojimo galimybes (tokia vertė galėtų būti produktai, paslaugos ar idėjos sprendžiant problemas ar tenkinant poreikius). Ši dedamoji apima kalbą, procesų dėsningumą ir sistemų, reikalingų valdyti skaitmeninius įrankius ir robotus, žinojimą, supratimą ir įgūdžius;
- d. **mokėjimas mokytis:** konstruodamas ir siedamas įvairių sričių žinias (žinojimą) ir įgūdžius, kuriasi vientisą pasaulėvaizdį; aprašo pasaulį kalba, vaizdais, simboliais, matematinėmis ir kitomis priemonėmis; kritiškai reflektuoja atsižvelgdamas į mokymosi tikslus, suvokia mokymosi mokytis visuomeninį kontekstą.

2. Komunikavimo kompetencijos sandai:

- a. **pranešimo kūrimas:** parenka ir vartoja verbalines ir neverbalines raiškos priemones ir formas; pritaiko raiškos priemones ir formas komunikavimo situacijai ir adresatui; pristato save gyvai bei virtualioje erdvėje;
- b. **pranešimo perteikimas ir komunikacinė sąveika:** pasirenka komunikavimo kanalą ir priemonę; taiko komunikavimo strategijas bendraudamas individualiai bei grupėje;
- c. **pranešimo analizė ir interpretavimas:** analizuoja, interpretuoja ir kritiškai vertina įvairaus sudėtingumo lygio ir formato pranešimus.

3. Socialinės, emocinės ir sveikos gyvensenos kompetencijos sandai:

- a. **savimonė ir savitvados įgūdžiai:** atpažįsta, įvardija ir valdo emocijas, elgiasi vadovaudamasis vertybėmis; atpažįsta asmenines savybes ir išorinę pagalbą; siekia asmeninių ir akademinių tikslų;
- b. **empatiškumas, socialinis sąmoningumas ir teigiamų tarpusavio santykių kūrimas:** atpažįsta kitų emocijas ir jas atliepia; atpažįsta individualius ir grupės panašumus ir skirtumus; naudojasi bendravimo įgūdžiais veiksmingai komunikuojant; geba konstruktyviai užkirsti kelią, valdyti ir spręsti tarpasmeninius konfliktus;
- c. **atsakingas sprendimų priėmimas ir elgesys vertinant pasekmes:** priima sprendimus atsižvelgdamas į saugumo, etinius ir visuomeninius veiksnius; kasdienėse akademinėse ir socialinėse situacijose taiko atsakingų sprendimų priėmimo įgūdžius; prisideda kuriant šeimos, mokyklos ir bendruomenės gerovę;
- d. **rūpinimasis sveikata:** vertina sveikatą kaip vieną iš esminių vertybių, lemiančių asmens ir visuomenės gerovę bei gyvenimo kokybę; rūpinasi sveikata pasitelkdamas fizinį aktyvumą; supranta sveikos mitybos svarbą sveikatai ir renkasi sveikatai palankius maisto produktus

4. Kūrybiškumo kompetencijos sandai:

- a. **tyrinėjimas:** identifikuoja problemas ir kūrybines galimybes, renka, sieja ir kritiškai vertina kūrybai reikalingą informaciją; dalinasi žiniomis, idėjomis, patirtimi;
- b. **generavimas:** kelia idėjas, siūlo sprendimus; pasirenka sau ir kitiems reikšmingas idėjas, jas apsversto iš skirtingų perspektyvų;
- c. **kūrimas:** etiškai veikia kurdamas savarankiškai, nebijo rizikuoti ir klysti; lanksčiai naudoja kūrybos būdus ir priemones; tobulina, pristato ir dalinasi kūrybos rezultatais;
- d. **vertinimas ir refleksija:** vertina ir reflektuoja produkto ir (ar) sprendimo naujumą, vertingumą, kūrybos procesą.

5. Pilietiškumo kompetencijos sandai:

- a. **pilietinis tapatumas ir pilietinė galia:** nusako piliečio ir valstybės santykį, sieja save su valstybe, žino ir geba paaiškinti pagrindines piliečio teises ir pareigas, nusiteikęs priimti

atsakomybę dėl valstybės ir visuomenės raidos; paaiškina, kas yra pilietis, geba būti atviras kintančiam pilietiškumo supratimui, gali išvelgti problemas ir galimybes, kylančias pilietiniam tapatumui globaliame pasaulyje; suvokia, kas yra pilietinė visuomenė, geba paaiškinti pagrindinius jos principus ir vertybes. Suvokia pilietinės galios esmę ir prasmę, geba rinktis veiksmingus jos stiprinimo būdus;

- b. **gyvenimas bendruomenėje kuriant demokratišką visuomenę:** supranta, kad teisinė sistema yra demokratinio bendrabūvio pagrindas, jaučia socialinę atsakomybę dėl savo veiksmų, dalyvauja kuriant darnią sociokultūrinę, ekonominę, ekologinę aplinką; įsitraukia į bendruomenės gyvenimą, geba tirti problemas, įgyvendina iniciatyvas ir pozityvius pokyčius bendruomenėje; supranta nevyriausybių organizacijų vaidmenį kuriant demokratišką bendrabūvį, pasirenka įvairias savanorystės veiklos formas ir būdus; suvokia, kad demokratija ne tik valstybės valdymo forma, bet ir kasdienio gyvenimo būdas; gerbia demokratijos vertybes ir kuria bendruomenišką aplinką; suvokia, kaip asmens dalyvavimas lemia bendruomenės ir demokratinės visuomenės stiprėjimą;
- c. **pagarba žmogaus teisėms ir laisvėms:** paaiškina pagrindinius žmogaus teises ginančius dokumentus, suvokia dokumentų prasmę ir institucijų funkcionalumą; gerbia kito nuomonę ir kitokią pilietinę poziciją; suvokia, kad ne viskas, kas teisėta, yra teisinga; atpažįsta situacijas, imasi veiksmų, kai pažeidžiamos asmeninės arba kito asmens teisės, suvaržomos laisvės; analizuoja ir kritiškai vertina žiniasklaidoje pateikiamą informaciją, suvokia žiniasklaidos vaidmenį demokratijoje, atpažįsta propagandos apraiškas ir renkasi kovos su ja būdus;
- d. **valstybės kūrimas ir valstybingumo stiprinimas tarptautinėje bendruomenėje:** įsipareigoja gerbti ir saugoti Lietuvos valstybės nepriklausomybę ir suverenumą, analizuoja politinius procesus ir juos kritiškai vertina; suvokia, kad valstybė stiprinama ginant ją nuo išorės pavojų ir rūpinantis visuomene, tausojant kultūros ir gamtos išteklius; išreiškia socialinį solidarumą, tausoja išteklius ir kuria darnią aplinką; analizuoja ir vertina Lietuvos dalyvavimo Europos Sąjungos, Šiaurės Atlanto sutarties ir kitose tarptautinėse organizacijose reikšmę.

6. Kultūrinės kompetencijos sandai:

- a. **kultūrinis išprusimas:** žino pačius bendriausius su kultūra susijusius dalykus, orientuojasi kultūrinėje erdvėje, atpažįsta Lietuvos etninės kultūros objektus, žino savo tautos, šalies, Europos ir pasaulio kultūros tradicijas, pažįsta paveldą, dabarties kultūrinius reiškinius, supranta šiuolaikinės Lietuvos kultūros tendencijas;
- b. **kultūrinė raiška:** aktyviai ir atsakingai dalyvauja kultūriniuose procesuose, meninėse ir kitose kultūrinėse veiklose;
- c. **kultūrinis sąmoningumas:** apmąsto ir kritiškai vertina įvairias kultūros formas ir reiškinius, išreiškia požiūrį, nuostatas ir vertybes.

7. Skaitmeninės kompetencijos sandai:

- a. **skaitmeninis turinys:** kuria įvairių formų ir formatų skaitmeninį turinį ir dirba su juo, apimant skaitmeninio turinio paiešką, filtravimą (atranką), analizę ir kritinį vertinimą, valdymą, pertvarkymą, integravimą ir apdorojimo automatizavimą; paiso skaitmeninio turinio autorių teisių;
- b. **skaitmeninis komunikavimas:** bendrauja ir bendradarbiauja naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis, apimant socialinę ir pilietinę veiklą skaitmeninėje erdvėje, etiška elgtis skaitmeninėje erdvėje, valdo skaitmeninę tapatybę, saugo savo ir kitų reputaciją internete, valdo informaciją, pateiktą skaitmeninėmis priemonėmis;
- c. **skaitmeninė sauga:** saugiai naudoja skaitmeninėmis technologijomis, saugo asmens duomenis bei privatumą skaitmeninėje erdvėje, tinkamai naudoja skaitmenines technologijas saugodamas aplinką, saugiai naudoja skaitmeninius prietaisus bei informacines sistemas;
- d. **problemų sprendimas:** kūrybiškai naudoja skaitmeninėmis technologijomis sprenddamas problemas, apimant kompiuterinių (informacinių) sistemų techninių ir technologinių problemų sprendimą, kritišką galimų problemos sprendimų įvertinimą ir skaitmeninių technologijų pasirinkimą, taip pat skaitmeninės kompetencijos įsivertinimą ir jos spragų identifikavimą.